

Гл. ас. д-р МАРГАРИТА ШОПОВА

СТАТИСТИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА ИНФОРМАЦИОННОТО ОБЩЕСТВО В БЪЛГАРИЯ

Издание на Стопанска академия „Д. А. Ценов“
Свищов, 2017

ECONOMIC WORLD COLLECTION

Head Assist. Prof. Margarita Shopova, PhD

**STATISTICAL ASPECTS OF THE INFORMATION SOCIETY
IN BULGARIA**

“TSENOV” ACADEMIC PUBLISHING HOUSE
“D. A. TSENOV” ACADEMY OF ECONOMICS - SVISHTOV, BULGARIA

Редакционен съвет

Проф. д-р Румяна Лилова – главен редактор

Проф. д-р ик.н. Румен Върбанов – зам. главен редактор

Доц. д-р Диана Ималова – научен секретар

Проф. д-р Анета Денева

Проф. д-р Мария Андреева

Доц. д-р Галина Захариева

Доц. д-р Тодор Кръстевич

Анка Танева – стилов редактор

Ваня Борисова – технически секретар

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	9
------------------------	----------

Глава първа. ИНФОРМАЦИОННОТО ОБЩЕСТВО КАТО ОБЕКТ НА СТАТИСТИЧЕСКО ИЗСЛЕДВАНЕ	13
1.1. Същност и характеристики на информационното общество	13
1.2. Показатели за характеризиране на информационното общество	25
1.3. Информационно осигуряване на статистическото изследване на информационното общество.....	48

Глава втора. МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА СТАТИСТИЧЕСКОТО ИЗСЛЕДВАНЕ НА ИНФОРМАЦИОННОТО ОБЩЕСТВО В ЕС	67
2.1. Измерване на информационното общество в ЕС – ретроспективен обзор	67
2.2. Измерване на разпространението и използването на ИКТ в дигитално свързаната Европа	85
2.3. Методология на изследването за използване на ИКТ и електронна търговия в предприятията.....	95
2.4. Методология на изследването за използване на ИКТ от домакинствата и физическите лица	106
2.5. Методологични особености на статистическото изследване в България	120

Глава трета. СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА АСПЕКТИ НА ИНФОРМАЦИОННОТО ОБЩЕСТВО В БЪЛГАРИЯ.....	133
3.1. Обща характеристика на информационното общество в България в контекста на Европейското информационно пространство.....	133
3.2. Проникване на интернет в дейността на предприятията	142
3.3. Достъп на домакинствата до интернет.....	157

3.4. Използване на интернет от лицата на възраст между 16 години и 74 години	167
ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	186
ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ.....	189
ПРИЛОЖЕНИЯ	203

CONTENTS

INTRODUCTION.....	9
 Chapter One. INFORMATION SOCIETY AS AN OBJECT OF STATISTICAL RESEARCH	 13
1.1. Nature and characteristics of information society.....	13
1.2. Indicators for characterizing information society	25
1.3. Information provision of the statistical survey on information society	48
 Chapter Two. METHODOLOGICAL ASPECTS OF A STATISTICAL RESEARCH ON INFORMATION SOCIETY IN EU	 67
2.1. Measuring the information society in the EU – a retrospective review.....	67
2.2. Measuring the distribution and use of ICT in digitally linked Europe.....	85
2.3. Research methodology of the study on the use of ICT and e-commerce in enterprises.....	95
2.4. Research methodology of the study on the use of ICT by households and individuals.....	106
2.5. Methodological characteristics of the statistical survey in Bulgaria ..	120
 Chapter Three. STATISTICAL ANALYSIS OF THE ASPECTS OF INFORMATION SOCIETY IN BULGARIA.....	 133
3.1. General characteristics of information society in Bulgaria in the context of European Information Space	133
3.2. Use of the Internet in enterprises.....	142
3.3. Access of households to the Internet	157
3.4. Use of the Internet by people aged between 16 and 74 years	167
 CONCLUSION	 186
 REFERENCES.....	 189
 APPENDICES	 203

ВЪВЕДЕНИЕ

Осъществяването на интелигентен растеж чрез изграждане на икономика, основаваща се на знания и иновации, е сред приоритетите на Европейския съюз в стратегията „Европа 2020“. Път към реализирането на тази цел е осигуряването на условия за ускоряване развитието на високоскоростен достъп до интернет и използване предимствата на единен цифров пазар за домакинствата и фирмите. Съответните мерки са разработени в специална „Програма в областта на цифровите технологии за Европа“ (Програмата в областта на цифровите технологии за Европа (Digital Agenda for Europe), COM (2010) 245 окончателен, 2010).

Създаването на цифров единен пазар в Европа е стратегическа цел на Европейската комисия от 2015 г. (Стратегия за цифров единен пазар за Европа, 2015). Дигиталната свързаност създава предпоставки за генериране на растеж за европейската икономика и за повишаване на конкурентните ѝ позиции в световен мащаб, открива нови възможности за хората и бизнеса и благоприятства създаването на икономика, основана на знанието. Чрез единния цифров пазар се гарантира свободното движение на хора, стоки и капитали, а за предприятията и населението се осигурява лоялна конкуренция и защита на потребителски и лични данни. Разпространението и използването на цифровите технологии благоприятства осъществяването на модерно управление, насърчава бизнес инициативата, подобрява достъпа на гражданите до информация и възможностите им за работа.

Неоспоримо е значението на цифровите технологии, телекомуникационните системи, компютърната техника, глобалната свързаност чрез интернет за социалното и икономическото развитие. Те улесняват достъпа до информация като важен ресурс в съвременния свят, подпомагат комуникациите, непрекъснато повишавайки сигурността при обмена на данни, все повече се превръщат в конкурентни предимства на съвременната икономика и двигател за възходящото развитие на държавите в информационното общество.

Провеждането на политика в областта на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) е неразривно свързано с използването на подходящи показатели за измерване на напредъка в областта на информационното общество. За изчисляването им е необходима достоверна, навременна и достатъчно пълна информация, което налага събирането на съгласувани статистически данни – предмет на статистиката на информационното общество. Тя е ново направление в социално-икономическата статистика, чието възникване и развитие са свързани с необходимостта от изследване и оценка за тенденциите и закономерностите във въвеждането и използването на ИКТ.

Управлението и развитието на информационното общество е свързано с необходимостта както от качествена, така и от количествена оценка за значимостта на настъпилите промени: създадените технически и технологични условия за разпространение и използване на ИКТ в различните области на обществения живот; влиянието, което има използването на ИКТ върху икономическите резултати на страната и върху заетостта; въздействието на ИКТ за подобряване благосъстоянието на населението; достъп до информационните ресурси; сигурност на информацията и т.н. Това поражда необходимостта от статистическо изучаване на информационното общество и актуалността на разработката. Именно статистиката предлага специален подход към събирането, обработката и анализа на информацията за получаването на обективни резултати за състоянието и динамиката на протичащите процеси, за проявяващите се зависимости.

В научната литература проблемите на информационното общество са разработвани от представители на различни клонове на научното знание – Чернов (2003), Панцарев (2010), Бугаенко (2012), Webster (2006), Karvalics (2010), Browne et al. (2015), Brzezinska (2017) и др. В България по темата са работили философи (Палюшев, 1995; Лилов, 2008), юристи (Кискинов, 2005), икономисти (Василев, 2014; Тонев, 2007; Денчев, 2008; Иновации), информатици (Върбанов, 2007; Мойнов, 2004). Статистическите изследвания се ограничават до ежегодните прессъобщения на НСИ „Основни резултати от изследването на информационното общество в предприятията“ и „Основни резултати от изследването на информационното общество в домакинствата“ (Информационно общество, н.д.),

както и анализ на резултатите от първите проведени проучвания за използването на ИКТ в България (Джеф, 2006; Добромирова, 2008). Недостатъчното разработване на проблематиката на информационното общество, и най-вече статистическите аспекти, подсилва актуалността на монографичния труд.

Обект на изследване в монографията е информационното общество, а **предмет** на изследване са закономерностите в развитието на информационното общество в България на макроравнище.

Целта на настоящото изследване е да се изяснят основни аспекти на статистическото изследване на информационното общество и чрез статистически методи да се анализират тенденциите и закономерностите в състоянието и динамиката му в България.

За реализиране на поставената цел се поставят следните **изследователски задачи**:

първо, изясняване същността на информационното общество като обект на статистическо изучаване, представяне на основните източници на данни и статистически показатели за измерването му, прилагани в практиката на международни организации;

второ, изясняване методологическите аспекти на статистическото изследване по отношение използването на информационните и комуникационните технологии, провеждано в Европейския съюз и особеностите му в България;

трето, извършване на икономико-статистически анализ на динамиката и структурата на показатели за характеризиране на информационното общество в България и моделиране на очерталите се тенденции, измерване на използването на информационните и комуникационните технологии.

Изследователската теза, защитавана в монографичния труд, е, че представянето на статистическите аспекти на информационното общество и познаването на статистическите показатели за характеризирането му са необходимо условие за установяване на закономерностите на процеса на неговото формиране и развитие. Резултатите от статистическия анализ на информационното общество са предпоставка за обективно оценяване на ефективността от политиките и действията за

успешно приобщаване на България към Европейското информационно пространство.

В изследването се използва комплексен подход, който се основа на статистическия подход за разкриване и опознаване на закономерностите в развитието на информационното общество като процес, характеризиращ се с масово проявление. Реализирането на целта на изследването се осъществява чрез индуктивния и дедуктивния подходи, като методи на теоретично изследване са приложени анализ и синтез, конкретизация, аналогия. В процеса на работата са използвани статистически методи за анализ и моделиране на динамични редове и на структурни изменения и различия, графични изображения и др. Техническата обработката на данните е извършена чрез програмния продукт MS Excel. При моделирането на тенденции е използван програмният продукт EViews.

Авторът изказва своята благодарност на ръководството на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов за съдействието, на академичния състав на катедра „Математика и статистика“ и лично на нейния ръководител проф. д-р Поля Ангелова за подкрепата и неограничената помощ при подготвянето на окончателния вариант на ръкописа, на отдел „Наука, иновации и информационно общество“ към Националния статистически институт за предоставените статистически данни и методологически документи.